

Cara armijas zaldāts Rūdolfs Rūdups, divdesmit piecus gadus nokalpojis ķeizaram, pārnāk mājās un sāk saimniekot. Vīrs jau gados iemīlas jaunā kalponītē. «Man gribas ticēt, ka Emīlija pie Rūdupa negāja par sievu tikai tāpēc, ka viņš bija bagāts. Tur bija arī sirds. Vismaz Rēzija filmā tā spēlēja.» saka aktieris ROMUALDS ANCĀNS, kad runājam par viņa lomu filmā *Rūdofļa mantojums*. Bet saruna ne tikai par to.

Likteni nevajag izaicināt

«Ir viens mērs, kuru iedzerot ir ļoti labi.»

– Kā jūs satikāties ar savu režisoru Jāni Streiču?

– Viņš bija students, mācījās Konservatorijā par režisoru, bet es biju celtniecības arodskolas audzēknis, un Jānis kopā ar savu kursabiedru Andreju Miglu *Darba rezervju* kultūras namā dibināja dramatisko kolektīvu, kurā spēlējām mēs, arodskolēni. Un tad kādā reizē, kad biju aizbraucis uz laukiem, satikāties ar Jāni Līvānu stacijā. Viņš teica, ka ir nodibināta Kinoaktieru studija un man tur vajadzētu aiziet, bet tajā reizē es to neizdarīju. Iestājos Konservatorijā vokālistos, taču, jo vairāk mācījos dziedāt, jo radās lielākas problēmas ar balsi. Otrajā kursā jutu, ka mani atskaitīs, bet tad mani pie sevis paņēma

profesors Aleksandrs Viļumanis, diriģenta Aleksandra Viļumaņa tēvs. Operas klasē pasniedzējs bija arī Saša, jaunais Viļumanis, un kādā iestudējumā, kad man iedeva mēmo kalpa lomu, viņš teica: «Ko tu mokies ar dziedāšanu? Ej uz aktieriem! Tur tev būs istā vieta.» Viņš bija runājis ar tēvu, un kādu rītu profesors mani iesauca pie sevis un mēs izrunājāmies. Profesors teica, ka manu balsi varētu dabūt vaļā, lai tā skan, jo patiesībā es neesmu bass, par kādu mani taisīja, bet zems baritons, un mana balss, mēģinot dabūt to basu, bija nodzīta kaut kur lejā un augšas gāja pilnīgi ciet. Kad iestājos Konservatorijā, varēju dziedāt divas oktāvas, bet otrajā kursā man skanēja vairs tikai knapi viena. Brīvā

Foto – Gints Māldiers un Mārtiņš Mičuris.

Romualda Ancāna pieturzīmes:

- dzimis 1944. gada 1. aprīlī Vārkavas pagastā sešu bērnu ģimenē;
- arodskolā apguvis celtnieka amatu;
- Konservatorijā mācījies vokālistos, bet operdziedātājs nekļuva;
- Dailes teātra Piektās studijas absolvents;
- iemīļots Jāņa Streiča aktieris viņa filmās;
- divu dēlu tēvs un četru mazbērnu vectētiņš.

bandītu galvenokārt spēlēja, taču tādas istas lomas, sākot jau ar *Nepabeigtajām vakariņām*, kur biju policijas komisārs Beks, man ir iedevis Jānis. Pēc tam mani sāka aicināt uz Krieviju filmēties dažādu televīziju seriālos.

– Kāpēc uzreiz negājāt uz aktieriem?

– Tāda doma man bija. Gribēju būt aktieris, lai gan līdz tam dariju visu ko citu. Nebija dūšas uzreiz iet un mēģināt tikt uz skatuves. Domāju – nu, ko es, lauku zēns, par tik augstām lietām sapņoju! Bet man patika tas viss. Laukos biju noorganizējis mazu pašdarbības kolektīvu, uzvedām kolhoza klubā ludziņas. Mans tēvs pašmācības ceļā bija iemācījies spēlēt vijoli, akordeonu, muzicēja kapelā. Ermoņikas, bungas, citaru vēl citi paņēma klāt, un gāja vaļā lielas lustes. Mana mamma un viņas mēsa ļoti skaisti dziedāja. Ģimenē vienmēr tika muzicēts. Dziedājām gan latgaliski, gan baltiski. Tolaik tāds apzīmējums kā latviešu literārā valoda man nebija zināms. Par tiem, kas neprata latgaliski, teicām, ka viņi runā baltiski. Manā izpratnē pareiza runāšana bija latgaliskā. Vēlāk visus tos, kas nebija no Latgales, saucām par čivļiem. Viņi mūs sauca par čangaļiem.

Kad nokļuva teātrī, bija jātiek vaļā no izloksnes, bet man tas nebija grūti, tikai dažiem vārdiem reizēm juka intonācijas un uzsvāri. Atceros, ka reiz kādā izrādē, kur spēlēju kopā ar Pāvulu, man bija jāsaka vārds trauki. Tiklīdz sāku piedomāt, ar kādu intonāciju – kāpjošu, kritošu

labības laukus un rudzus likām statos. Mums bija liels labības šķūnis, un rudenī, kad vedām tur iekšā jauno labību, mamma izpušķoja durvis ar ziediem un meijām. Ak Dievs, cik tas bija skaisti! Zirgi nāca ar izpušķotiem lokiem. Latvietim tas bija svēts brīdis, kad viņš pieskārs maizei. Tās romantikas, kāda saimniekam un zemniekam bija tolaik, vairs nav. Tagad viss notiek lietišķi. Maizes ceļš no brīža, kad sēklu iesēj zemē, līdz brīdim, kad jaunus graudus samaļ miltos, ir mehanizēts, visu izdara tehnika. Tolaik tas darbs bija smagāks, bet tam klāt bija sirds un dvēsele. Atceros mēslu talkas un kulšanas talkas. Kaيميņi cits citam gāja palīgā, kopā tika strādāts un pēc tam svinēts padarītais darbs. Cilvēki dziedāja un priecājās. Atceros, kā smaržoja lielā klētis, kad arodus piebēra pilnus ar graudiem, un cik tēvs bija laimīgs un lepns par ražu. Šīs sajūtas atcerējos, kad *Rūdofļa mantojuma* spēlēju Rūdupu saimnieku. Tā lauku cilvēka dvēsele mani ir vēl joprojām. Es zinu, kā ir milēt zemi un to saprast. Mūsu tēva mājās Augšmuktos tagad saimnieko jaunākais brālis. Tur ir ļoti skaista vieta, Dubnas likums. Kad brāļi jau bijām lieli, pa visiem uzbūvējām jaunu māju vecās vietā. Tur es savas celtnieka prasmes vēl arvien varu izmantot, vienmēr ir ko būvēt un remontēt. Vasaras tur pavadu.

– Kurš laiks jums dzīvē bijis tas labākais?

– Ziniet, man nemaz sliktu laiku nav bijis. Ja bijis kaut kas tāds, ko negribas atcerēties, to esmu aizmirsis un par to nedomāju. Man nepatīk domāt par sliktām lietām, lai gan, protams, dzīvē ir bijis viss. Man šķiet, esmu vislabākais, visgudrākais un lēnprātīgākais cilvēks un neko traku dzīvē neesmu darijis. (*Smejas.*) Paļaujos, ka Dieviņš mani noliks tur, kur ir mana vieta. Lauju, lai lielās lietās dzīvē nokārtojās pašas, nekur ar varu iekšā nelaužos. Ja neiznāk, tāpat tas man nav lemts. Lai gan pēc horoskopa esmu Auns un man vajadzētu ar ragiem visus jaunus vārtus mēģināt izsist, tomēr neesmu to darijis un, pa durvīm izmests, pa logu atpakaļ neesmu lidis. Drīzāk gan aizeju ar lepmi paceltu galvu, pirms mani vēl izmet, taču, ja esmu nodomājis kaut ko izdarīt no tā, ko spēju, tad eju līdz galam, kamēr izdaru. Arī no Dailes teātra savulaik aizgāju pats. Absolūti bez aizvainojuma. Tobrīd dzīve tā iegrozījās, ka man bija svarīgāki darbi, rudenī laukos mājai nodega jumts, ziema nāca virsū, steidzīgi vajadzēja uzlikt jaunu. Teātrī nebija tāda reperuāra, kurā man ļoti kādu lomu gribētos spēlēt, un aizbraucu uz laukiem. Uz skatuves vairs neatgriezās, pievērsos savai pirmajai profesijai celtniecībai. Esmu strādājis gan firmā, gan individuāli. Vienā mērā varu uzcelt māju no pamatiem līdz

LAUJU, LAI LIELĀS LIETAS DZĪVĒ NOKĀRTOJAS PAŠAS, NEKUR AR VARU IEKŠĀ NELAUŽOS.

vai lauztu – tas vārds jāizrunā, cauri bija un pareizi pateikt nespēju. Eidis sacīja, lai iedomājos tādu skatu – no kūts ārā iet govns, un viņai pie astes piekērušies gari salmi, kas stiepjas līdzī, un ar tādu garu intonāciju jāizrunā arī vārds trauki. Izrādē, kad nāca tā vieta, paskatos uz Eidi un redzu, ka viņam acīs jau lēkā ugunčiņas. Kā saku, tā nepareizi, un Eidis atmet ar roku. Bet citā vakarā, kad skatu ar salmiem pilno garo asti cieši piedomāju, vārds noskanēja, kā vajag, un Eidis skolo-tāja lepmumā atzinīgi pamāja ar galvu.

– Celtnieka prasmes taču arī dzīvē ir noderējušas?

– Protams! Būvēt man vienmēr ir patīcis. Uz celtnieku arodskolu aizgāju tāpēc, ka tur viss bija par brīvu – apģērbs, uzturs, dzīvošana –, jo vecāki no mājām neko iedot man līdzī nevarēja. Kolhozu laikos dzīves bija ļoti trūcīga. Es vēl mazliet atceros tos skaistos bērnības gadus, kad kolhozu vēl nebija. Kad ar saviem zirgiem plāvām

juntam ar visu iekšas apdari. Esmu to arī darijis, un tas ir darbs, kurš paliek un kuru redz. Lomas teātri nospēlē, izrādi noņem, un kaut kas paliek tikai cilvēku atmiņās, ja vispār kādu laiciņu paliek. Filmas dzīvo ilgāk.

- Jūs savā Dailes teātra kursā bijāt viens no gados vecākajiem. Vai jums dzīvē viss nācis vēlu? Arī milestība?

- Ak, kamdēļ vēl nāci tu?... (Romualds iedziedas.) Kad apprecējos, nemaz tik vecs vēl nebiju, divdesmit astoņi gadi. Anna strādāja Kinostudijā, bija režisora asistente, bet satiku viņu vēl tad, kad pats nefilmējos. Mana māsiņa viņu pazina, draudzējās, un reiz abas atnāca ciemos. Tā es Annu ieraudzīju un sāku lēnām tuvoties. Oficiālā laulībā nodzīvojam trīsdesmit sešus gadus, bet pirms tam jau pāris gadu bijām kopā. Pārbaudījām, vai raksturi saskan. Nesaskanēja, tāpēc apprecējāmies, lai saskanētu. Manas Annas pusotra gada vairs nav. Kad viņa 2008. gada jūlijā aizgāja, sākumā nezināju, kā vienam tālāk dzīvot...

Man ir divi dēli un četri mazbērni. Vecākais dēls Valdis ar ģimeni dzīvo Vācijā. Kādreiz strādāja vēstniecībā,

Ar sievu Annu, vedekli Lindu un mazmeitiņu Anniju. Zemāk spīd labradoru Pepijas acis.

Jānis Streičs un Romualds Ancāns satikušies ar Cilvēka bērnu Boņuku - Andri Rudzinski.

atceroties, man ir gaiši un viegli. Vakaros uzvelku kādu viņas adītu siltu džemperī, sēžu pie televizora, skatos vecu koncertu ierakstus. Vienam nekur negribas iet. Operā ļoti sen neesmu bijis, arī teātri sen nav būts. Kad aizeju uz Dailes teātri, reizēm žalūzijas kādu fragmentu paskatos, bet neatceros, kad pēdējo reizi tā pa istam kā skatītājs ar baltu kreklu un izgludinātām kurpju šņorēm no sākuma līdz beigām izrādi skatījos.

Vasarā braucu uz laukiem pastrādāt. Palīdzu brālim tēva mājās uzturēt kārtībā. Tagad ziemā atnāku pie dēla uz viņa krodziņu, pasēžu, iedzeru kafiju, ar cilvēkiem parunāju.

- Jūs vairs tikai kafiju dzerat?

- Pavisam aizmirsis alkohola garšu vēl neesmu, bet apzinos, ja nevar sevi šajā lietā savaldīt, tad ir problēmas. Man ir bijuši ļoti gari periodi, kad dzēru desmit, divpadsmit dienu no vietas. Tas vienmēr notiek tad, kad nav darba, un tad nodomā - vienu vakaru iedzeršu. Satikt draugus, pasēdēt un papļāpāt vienu vakaru ir forši, un otrā rītā nav nemaz tik traki. Ja būtu jāiet uz darbu, nekādu problēmu - ietu un strādātu. Bet jāiet nekur nav. Kur liksies? Jāiet atkal uz kafejnīcu. Ā, tur jau viens pazīstams sēž, un tam arī nav, ko darīt. Paņemam vienu mēriņu, otru, vēl kāds atnāk, un kompānija kļūst arvien lustīgāka.

- Bet kā var iznākt mēriņam, ja nav darba un naudas?

- Nezinu, bet ir tāds teiciens - dzērājs naudu pudelei vienmēr atradis. Maizei naudas nebūs, bet šņabim būs.

- Vai sevi tai laikā par dzērāju saucat?

- Nu, kā citādi, ja es katru dienu dzēru! Kad biju bez darba, dzēru. Kad strādāju teātri, tad nedzēru. Nevienam izrādi nekad neesmu norāvis. Glāzīti reizēm pirms izrādes esmu paņēmis.

Ir viens tāds mērs, kuru iedzerot ir ļoti labi, tikai grūti to robežu notrāpīt, aiz kuras vairs nav labi. Ja būtu stingri novilkta ar zīmuli, redzētu, cik daudz drikst ņemt, bet robeža uzvilktā ar platu otu.

Mājās es nedzēru, jo sapratu, ka

Foto - no Romualda Ancāna personiskā arhīva

sievas acu priekšā to lietu darīt tomēr nevajag, labāk krogā. Viņa, protams, zināja, kur esmu un ko daru, taču domāju, ka viņai bija vieglāk, kad mani tādu neredzēja. Citreiz aizbraucu vispār prom no Rīgas, dzīvoju laukos. Piezvanīju sievai un godīgi pateicu, ka pa bišķiņam ņemu, bet dzīvs esmu. Viena lieta ir zināt, bet pavisam cita pašai redzēt, ka vīrs pārvelkas mājās piedzēries kā lūks. Tādā izskatā mājās negāju. Apzinājos, ka Anna varēja likt man izvēlēties - vai nu nāc mājās un nedzer, vai dzer un lasies prom! Taču tādu izvēli viņa man nepieprasīja. Laikam jau mīlēja mani.

- Un jūs viņu?

- To es zinu skaidri. Sievu es mīlēju. Esmu viņai lūdzis piedošanu, bet ir lietas, ko var saprast, nerunājot un nepasakot neko. Vienmēr jau tā piedošana nav pat jādūz. Man vispār nepatīk daudz runāt. Arī spēlēt labāk patīk, ja ir mazāk teksta. Nevis tāpēc, ka man būtu grūti to iemācīties, bet lielāks dziļums ir tam, ko skatītājs redz un saprot bez vārdiem, kad runā viss cits, nevis lūpas. Klusumā bieži vien ir lielāks spēks. To uz skatuves ļoti labi mācēja Eidis. Man Pāvuls bija tuvs teātri un arī dzīvē.

Daudzus gadus dzīvojām Bruņinieku ielā pie teātra, un vienmēr pēc izrādēm vakaros kāds ienāca. Mums bija liela virtuve, tur notika pasēdēšanas. Vienīgais, ko Anna piedraudēja, - ja jūs katru reizi man izēdisiet ledusskapi tukšu, uz šejieni vairs nenāksiet! Kādreiz viņa arī ar mums kompānijā pasēdēja, bet biežāk, bērnus gulēt nolikusi, arī pati bija jau bija piemigusi, un tad mēs centāmies būt klusi. Kamēr nerunāja par mākslu, tikmēr tas izdevās, bet, tiklīdz sarunas aizgāja par mākslu, tā lielā skaļumā. Reiz Valentīns Skulme kopā ar jaunajiem aktieriem bija ienācis. Klusēdams sēdēja stūri šūpulkrēslā,

kamēr mēs, jaunie, briesmīgi spriedām par mākslu un aizrāvušies aizmirsām, ka arī intelektuālis un mākslas enciklopēdija Skulme tur sēž. Vienā brīdī viņš ierunājās: «Ja jūs tikpat labi spēlēsiet, kā runājat, tad viss būs kārtībā!»

- Vai jums netrūka teātra, kad no tā aizgājāt?

- Vienu laiku ļoti trūka, bet tad varēju aizbraukt vēl kādā koncertiņā un padziedāt, taču tas tomēr nebija tas, kas teātris.

rekvizīts, bet apstājos un stāvu, nevaru pāriet ratiem garām. Puišiem, kas tur staigāja, pateicu, lai tūlīt aizvāc ratus no pagalma. Viņi nesaprata, kas par lietu. «Tas ir mana tēla zārks. Aizvāciet to!» Man tiešām bija divaina sajūta. Domāju - mans Rūdups ir miris. Kā es viņu tagad spēlēšu? Šķita, ka man kaut kas ir atņemts. Otrā reize, kad ar savu tēlu sajutos cieši saistīts un nevarēju no filmas sižeta atiet, bija pēc tam, kad nofilmēja

NOLICIS MAŠĪNU AIZ KŪTS, EJU IEKŠĀ PAGALMĀ UN IERAUGU RATUS AR ZĀRKU.

Teātri aizstāt nekas nevar. Tā ir sava pasaule. Tāpat kā kino ir pavisam kas cits. Kādreiz cilvēki muļķīgi jautā - kas jums patīk labāk: teātris vai kino? Tur nav ko atbildēt. Tas ir tāpat, kad prasītu - kas ir labāka: sieva vai mīļākā? Man gan bijusi tikai sieva, par mīļākajām neko nezina.

- Vai vēl gribat kādā lomā uz skatuves uzkāpt?

- Ja būtu tāda loma, kas man patiktu un ko es gribētu nospēlēt, tad jā, bet tikai tad, lai būtu uz skatuves, gan ne. Tad ir jābūt lomai, kuras dēļ vērts sevi atkal to visu modināt un plēst vaļā. *Rūdolfa mantojuma* Rūdups tāds bija. Man šajā lomā bija, ko darīt, par ko domāt. Vēl arvien kaut kas no Rūdupa sēž manī. Kad filmēja Rūdupa bērnu skatu, todien uz uzņemšanas vietu kinopilsētiņā *Cinevilla* nebraucu, jo negribēju neko no tā redzēt. Aizbraucu nākamajā dienā, jo man vēl bija citas epizodes. Filmēšana nenotiek tādā secībā, kā filmā viss noris. Nolicis mašīnu aiz kūts, eju iekšā pagalmā un ieraugu ratus ar zārku. Saprotu, ka tie palikuši no iepriekšējās dienas filmēšanas un tas ir tikai

Rūdupa miršanas ainu. Filmēšanas laikā, kad vajadzēja katru dienu būt kinopilsētiņā, paliku pa nakti turpat, nebraucu ar citiem uz viesu namu, kur dzīvoja uzņemšanas grupa. Man gribējās palikt pašam savā mājā. Tā bija celta no koka, ista māja, ļoti labi tur jutots, bet tajā nakti nevarēju vairs Rūdupa gultā, kurā todien filmēja viņa nomiršanu, iegulties. Man bija sajūta, ka tajā gultā man vairs nav vietas. Aizgāju pārļaut nakti otrā istabā, kur arī bija kaut kāda gultiņa. Es arī zārkā kā Rūdups negūlos, lai gan tādu skatu vajadzēja. Kāda balss manī saka - nevajag izaicināt likteni!

Ja tēls ir dvēsele tuvs, no tā ir grūti sevi nodalīt. Diezgan ilgam laikam jāpāriet, lai tas notiktu. Tā bija teātri, kad izrādē *Velnakaula diviņi* spēlēju Kasparu, viņš vēl ilgi manī dzīvojās. Ar dažiem tēliem ir ļoti viegli un forši, kā ar Jezupu no filmas *Limuzīns Jāņu nakts krāsā*, bet citi savu smagumu uzliek uz maniem pleciem, un ar to tad ir jāstaigā, kamēr lēnām tieku vaļā no viņa dzīves un varu dzīvot atkal pats savējo. **LĪGA BLAUA**

DARBA MAN NAV, NAUDAS NAV, BET JŪTOS LABI.

tagad viņam Vācijā ir tetovēšanas salons. Pirms tam dzīvoja Liepājā, un salons viņam bija tur, bet sākās krīze un viss apstājās. Jaunākais dēls Eduards vēl ķepurojas. Viņam Āgenskalnā pieder krodziņš *Balkis*. Tagad visiem iet švaki, arī krodziņā daudzi vairs nevar atļauties pasēdēt, tāpēc tam ir grūti laiki. Daudzi domā, ka mans dēls ir Helmut Ancāns, kas kādreiz strādāja *Latvijas Bankā*. Viņš man ir patāls rads, kāds trešās pakāpes brālēns, nevis dēls.

- Ar ko tagad nodarbojaties, kad filma uzņemta?

- Ar pārdomām. (*Smejas.*) Darba man nav, naudas nav, bet jūtos labi. Kā Pliekšāns, tas, kas bija Rainis, teica - brīvs, kam dūša brīvam būt. Tikai neatceros, kurā darbā tas bija. Esmu viens un brīvs. Nu jau vairākus gadus dzīvoju Āgenskalnā. Tas tagad ir mans rajons. Dzīve te ir interesanta. Vakaros, kad sēžu mājās viens, varu fantazēt, un tas nemaz nav slikti. Sapņi un fantāzijas ir vajadzīgas. Reizēm domāju, ka Anna tagad tur, kur viņa ir, satikusies ar maniem vecākiem, kam viņa bija tuva, satikusies ar saviem vecākiem, un viņi tur visi ir kopā. Pirmajā laikā, kad Anna aizgāja, bija smagi un uznāca skumjas, bet tagad, viņu

Rūdolfs Rūdups filmā Rūdolfa mantojums.

Foto - no Romualda Ancāna personiskā arhīva

Swedbank

Viss ir kārtībā, ja tev ir īstā ceļojuma apdrošināšana!

Vienalga, vai dodies brīvdienās pretī saulei vai izbaudīt ziemas priekus kalnu kūrortā, Swedbank par labu cenu piedāvā ceļojuma apdrošināšanu ar plašāku risku segumu.

Iegādājies apdrošināšanas polisi ātri un ērti Swedbank internetbankā!

Ceļojuma apdrošināšanu nodrošina "Swedbank Varakindlustus" AS. Vairāk informācijas www.swedbank.lv